

Hony Šafra

HOLANDSKO

*Poznámky, fakta, dojmy,
smyšlenky i domněnky
hloupého českého Honzy,
putujícího zemí Nýdrlandskou,
tulipány a sýry oplývající,
mlýny a dřeváky klapající.*

Duben 2017

Tento spisek není v žádném případě odborným textem vědeckým, historickým, botanickým, zemědělským, ekonomickým, kulturně osvětovým či historickým. Případné citace podle něj a odkazy na něj jsou pavědecké a irelevantní.

Čtenář ho může číst pouze s vědomím rizika možného poškození psychického, následující po nezdravé zvědavosti. Nebude-li čtenář po přečtení autorovi spílat a hrozit mu všemožnými následky, bude to autor považovat za odměnu, v jakou si vůbec *nedoufal troufat* ☺

Spisek je volnou součástí prezentace fotografií a videosekvencí, sestavené v PowerPointu - Holandsko 2017

Vyšlo samizdatem - 1. vydání

Copyright © Ing. Jan Šafra, 2017, © HONYzdat, 2017

Nekomerční rozmnožování povoleno.

Varování:

Na rozmnožování tohoto spisu jakoukoliv formou nelze zbohatnout!

Úvod

To přísloví v záhlaví by možná jako úvod stačilo, jenže...

Všichni to už slyšeli, ale jsou to vcelku jenom slova, která, aby je člověk domyslel, musí být asi podepřena vlastním zážitkem. Kde se vám stane, že do přístavu se chodí do kopce?

Také se ví, že Holanďané pěstují tulipány. Ale kdo neviděl Keukenhof, květinová pole a hlavně květinovou burzu, zase neviděl nic (byť uznávám, že park Keukenhof už leckdo viděl).

Že existuje něco jako gouda nebo vůbec holandské sýry, to také leckdo ví a jistě i ochutnal. Ale kdo neviděl Alkmaar, město sýrů, asi zase nemá tu správnou představu, co to vlastně znamená.

Že existuje něco, jako Den krále, o tom má představu asi málokdo, i když Holandsko, či přesněji Nizozemsko, už navštívil.

Že Jan Amos Komenský je pohřben v Naardenu se asi ví obecně, určitě se to učí děti ve škole. Ale jak je to s vlastnictvím jeho hrobu, v tom panují rozšířené bludy.

Uličky lásky s výkladními skříněmi v Amsterdamu už asi také leckdo viděl, nebo o nich alespoň slyšel, ale co takhle katolický kostel „U papouška“?

A určitě je radost vidět zemi, nezasaženou 40 lety socialismu a 20 lety kmotrů a politických kariéristů s jedinou vizí dobře se nažrat u společného koryta.

Autor tohoto spisku se nechce na své čtenáře nikterak vytahovat, naopak uznává, že patří k těm blbcům, kteří nic nevědí, a budiž mu omluvou jen to, že jestliže něco neví, probouzí to jeho zvědavost. A protože lidská paměť je zrádná a ledacos „deletuje“, píše si autor tyto poznámky, aby nad ním skleróza tak snadno nezvítězila, což nevyklučuje, že se jeho poznámky mohou někomu líbit nebo se s nimi cítit být konfrontován a moci si tak připomenout jiné či podobné vlastní zážitky.

Proto také autor se svou lepší polovičkou jednoho dubnového dne r. 2017 nasedli do autobusu a prostřednictvím agentury Invia se s CK Redok – Poznání – Crosus&Mayer (a možná i dalšími spolupracujícími cestovkami) do Nizozemska vydali.

Holandsko-Nizozemí-Nizozemsko-...?

Máme v tom v Česku trochu zmatek, ale asi to není nic divného. Všichni obyvatelé bývalého Sovětského svazu byli (nejen pro nás) chápáni jako Rusové, Němcům jsem jako student horko-těžko vysvětloval, že u nás v Československu žijí dva jazykově sice blízké, ale přesto odlišné národy, dodnes obyvatele Spojeného království Velké Británie Severního Irska považujeme za Angličany a dalo by se jistě pokračovat.

Název Holandsko přísluší jen dvěma nizozemským provinciím z dvanácti. Pravda, v napoleonských dobách existovalo Holandské království, které pokrývalo zhruba dnešní území Nizozemska, ale to dávno odvál čas. V dobách Svaté říše římské byl Holland hrabstvím. Dnešní provincie Severní a Jižní Holandsko byly ustaveny až v roce 1840. Pravdou je, a nám to budiž omluvou, že sami Holanďané běžně zaměňují názvy Holland a Nederland.

Ale aby ten zmatek byl patřičně větší, tak Nizozemí, což mnozí „vzdělanci“ rádi používají jako správné označení pro „Holandsko“, je pouze označením zeměpisným (třeba jako Karpaty) a nemají se státem Nizozemským jakožto útvarem politickým moc společného. Nizozemí je prostě „nízko položená země“ při ústí řek Rýna, Šeldy a Mázy a pokrývá tak území několika států, pro které se vžil v důsledku celní a později hospodářské unie společný název Benelux, jako důsledek společné historie a do jisté míry i jazyka.

Správný název je tedy Nederland neboli Nizozemsko. My jsme se ovšem pohybovali na území právě těch provincií, které nesou název Holland a proto, bude-li zde řeč o Holandsku bude to víceméně či většinou správně.

Kdo tam vládne?

V Nizozemsku je to s vládnutím poněkud zvláštní či méně obvyklé. Původně byli (nejen Holanďané) pod vládou španělských Habsburků. Proti nim se zvedla revoluce, v jejím čele stál Vilém I. Nasavský (podle provincie zvaný též Oranžský - rod Nassau měl několik větví).

Po vítězství byl v roce 1571 zvolen místodržícím Republiky spojených nizozemských provincií. V místodržení, tedy v čele této republiky se střídali (nikoliv dědičně, ale přesto) členové dynastie oranžsko-nasavské a to až do roku 1795, kdy země byla obsazena Francií. Vilém V. Oranžský odešel se synem do exilu. Po pádu napoleonské Francie byl zmíněný syn Vilém VI. Oranžský zvolen dědičným nizozemským králem pod jménem Vilém I. Nizozemský, takže republika skončila. Následovali další dva Vilémové, ale Vilém III. přežil svého syna a tak na trůn nastoupila jeho dcera Wilhelmina (Vilemína). Navzdory politickým třenicím králů s parlamentem si totiž oranžsko-nasavská dynastie udržela mezi Holanďany vysokou popularitu, což vedlo k tomu, že nizozemská ústava zakotvuje (od nás též známou) „pragmatickou sankci“, podle níž královský titul dědí vždy prvorozenec, bez ohledu na pohlaví. Genealogicky vzato je tedy nasavsko-oranžský rod vymřelý, ale vždy polovinu genů tak jako tak předává potomkovi matka, a proto jsou všichni následníci(-ce) po Vilému III. Nizozemském uváděni jako příslušníci této dynastie a nesou přídomek Nizozemský/-á. Zajímavé je, že rokem 1890 po sobě následovaly tři královny a každá z nich v pozdějším věku abdikovala ve prospěch své následovnice či nyní následovníka (tedy Vilemína, Juliána a Beatrix) – žijící emeritní královna Beatrix nese nyní titul princezna a trůn v roce 2013 předala svému synovi Willemu Alexanderovi či Vilému Alexandrovi, který je po otci ale příslušníkem rodu Amsberků. Protože má tři malé dcery, nejstarší z nich Catharina-Amalia má reálnou šanci stát se budoucí nizozemskou královnou.

Vilemína Nizozemská při intronizaci

Juliana Nizozemská v r. 1963

Majetkové poměry královské rodiny jsou poměrně skromné. Mají sice určité vlastní investice, ale královské paláce a vše co náleží k reprezentaci patří holandskému lidu, který vše královské rodině propůjčuje.

Dlužno dodat, že královská rodina požívá v zemi značné autority nejen formální, ale především neformální.

Emeritní královna, nyní princezna Beatrix

Královský pár - Willem Alexander a Maxima

Následnice trůnu Catharina Amalia

Kde se vlastně vládne?

V tom je také trochu „guláš“. Nizozemsko má hlavní město Amsterdam a sídelní město Haag. Král sídlí v Haagu, ale mnohé tradiční ceremonie se konají v Amsterdamu. Král je předsedou Státní rady (vlády), ale jen formálně, skutečnou výkonnou moc drží premiér (prime-minister). Podrobnosti o politickém uspořádání této konstituční monarchie lze snadno dohledat na internetu a netřeba se jimi zde zabývat.

Jak se tu mluví

Já jsem v Holandsku konstatoval, že se tu mluví „zpotvořenou němčinou“. To je ovšem k Holanďanům trochu nespravedlivé, stejně tak by totiž dalo říci, že Němci mluví zpotvořenou nizozemštinou. Oba jazyky mají starogermánský původ a dodnes mají hodně slov společných nebo podobných, liší se ovšem výslovností nebo gramatikou (nebo vůbec). Připodobnil bych to asi jazykovým vztahům česko-polským. Pomineme-li podobná nářečí, pak nizozemštinou se mluví také ve vlámské části Belgie a do jisté míry v Lucembursku. Vlámština (označovaná tak z důvodu lokálně vlasteneckých) i nizozemština jsou zúčastněnými národy opečovávány společně (podobně jako o němčinu dbají Němci, Rakušané a němečtí Švýcaři). Podstatné je, že kdo trochu umí německy, poměrně snadno se zorientuje alespoň v různých nápisech a pokynech.

Plánek parku Keukenhof a jeho vizitka

Keukenhof

Překlad názvu tohoto známého parku je vlastně „kuchyňský dvorek“ a skutečně kdysi v 15. století sloužil jako zahrada pro zeleninu a koření pro kuchyni hraběny Jacoby von Hennegau. V roce 1840 zde byl vytvořen park a v roce 1949 zde proběhla první výstava cibulových květin. Dnes se rozkládá na ploše 32 hektarů, počet květů se počítá na miliony (uvádí se asi 8, převážně tulipánů, hyacintů, krokusů, lilíí,...) a navíc je park obklopen rozlehlými květinovými poli, tam se ovšem primárně nepěstují květiny (byť také), ale hlavně jejich cibule. O park pečuje 24 zahradníků. Park sám je doslova zahlcen návštěvníky z celého světa, tato špičková návštěvní sezóna trvá jen zhruba dva měsíce na jaře, byť je otevřeno až do září. Pokud je Keukenhof uzavřen (třeba jen krátce z technických důvodů), pocítí to na svých tržbách všemožné firmy v blízkém i dalekém okolí, neboť Keukenhof je hlavním turistickým táhlem v této oblasti. Popis slovy je ale nemožný, v tom lze odkázat jen na fotografie z příložené prezentaci (ale i to je

Vstupenka

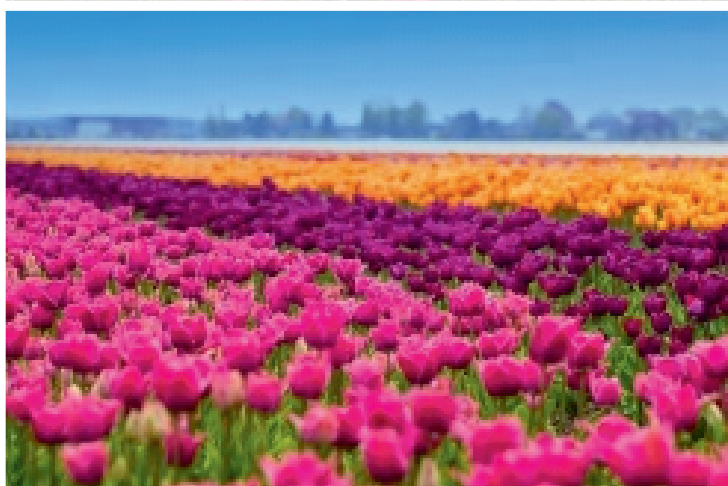
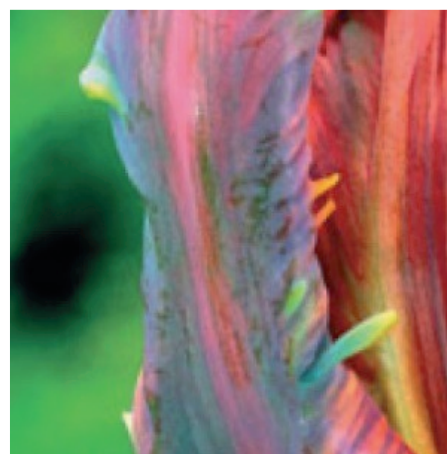
málo vypovídající, to se prostě musí vidět na vlastní oči). V rámci parku se pak nachází několik specializovaných pavilonů, nesoucí jména členů královské dynastie – pavilon Beatrix je například věnován stálé expozici orchidejí, pavilon Vilém Alexandr se věnuje holandskému květinovému designu, pavilon Oranje-Nassau je zasvěcen vazbě květin (jedna dáma to tam dokonce divákům předvádí v improvizovaném malém „divadle“). Na občerstvení a WC si lze zaskočit do pavilonu Wilhelmina a v Julianě je tulipánové muzeum. Pavilonek Irene je věnován zábavě, v areálu parku se nachází i větrný mlýn, fungující jako rozhledna na přilehlá květinová pole, různé dětské koutky a suvenýrové či občerstvovací stánky.

*Keukenhof 2015 - tulipánová podobizna
Vincenta van Gogha*

Trochu tulipánových faktů i mystifikací

Tulipány pocházejí se vši pravděpodobností z jižních svahů Pamíru, odkud se postupně šířily většinou prostřednictvím obchodních karavan, a to jak na východ do Japonska, tak na západ, především do Turecka. Ti, kdo si nedali předem hloupou českou kritikou bezdůvodně zošklivit světově úspěšný nádherný turecký historický seriál Velkolepé století, vědí, že Turci si za sultánů Mohameda II. a hlavně pak za vlády Sulejmana I. – Zákondárce v polovině 16. století tulipánů velice považovali, pěstovali je, šlechtili a výtvarně je zpodobňovali v podobě šperků a jiných forem užitého umění. Jejich další vývoz záměrně brzdili, ale učinili ho předmětem diplomatických hrátek a jako darů panovníkům v západních zemích. Zda se diplomatickou cestou dostaly tulipány dříve do Vídně nebo do Prahy za Ferdinanda II. Habsburského je vcelku okrajový historický problém. V každém případě se tulipány odtud dostaly do Nizozemska. Tam zaznamenaly velký úspěch a z univerzitní zahrady v Leidenu rychle mířily na trh, kde se za jejich cibulky platilo zlatem často v hodnotě velkých domů, statků či paláců.

Tulipánové cenové šílenství skončilo pádem na komoditní burze v r. 1637, kdy spousta milovníků tulipánu zkrachovala. Název „tulipán“ údajně vznikl nedopatřením – rakouský velvyslanec v Turecku popisoval v diplomatické poště zaujetí Turků touto květinou a připodobnil ji obrácenému turbanu (tehdy nazývanému v Evropě „tulib“) a mírným zkomolením či nepochopením tak bylo slovo „tulipán“ na světě.

Krach-nekrach, tulipán v Holandsku zdomácněl jako zemědělská a obchodní komodita a dodnes představuje významný prvek v mozaice holandské ekonomiky.

Královy poddané

Lisse a Den krále.

V původním programu našeho zájezdu bylo, že po nočním přejezdu Německa navštívíme Keukenhof a květinovou burzu v Aalsmeeru. V autobuse nám však byla oznámena změna, protože 27. dubna, v první den našeho pobytu, je (řečeno zhruba slovy průvodkyně) „**v Holandsku Den krále a to je tady jeden velký mejdan od rána až do noci**“. Narozneniny krále jsou státním svátkem a prakticky nikde se nepracuje. Návštěva burzy byla tedy o den odložena. Nutno dodat, že blbec autor tohoto spisu si nic z toho, co bylo řečeno, neuměl představit, a proto to

flegmaticky přešel. Poznání pak přicházelo pomalu.

Už před Keukenhofem jsme si všimli mladého cyklisty, který měl přes nohavice nataženy oranžové síťové punčochy a na hlavě oranžový klobouk. Jeho zjev nás velmi pobavil a domnívali jsme se, že se jedná o příslušníka 4%-ní menšiny. Jenže při procházení parkem jsme potkávali lidi, kteří také měli různé oranžové klobouky, čepice, různé pentle, šátky či šály – to už začalo být trochu podezřelé, až to v mozku najednou secvaklo - dynastie Oranje-Nassau, čili oranžsko-nasavská – oranžová barva – Den krále. Čecháčkové, kteří kromě Silvestra snad nic jiného veřejně neslaví, neb jim to bolševici zošklivili, byli náhle konfrontováni se spontánním přístupem k oslavám králových narozenin (letos dokonce padesátin!!!)

Protože jsme měli jinak poměrně volný program, průvodkyně nás nasměrovala na podstatná

*Král
Vilém Alexandr Nizozemský
s rodinou*

místa v Keukenhofu, a že, až nás to tam přestane bavit, ať navštívíme přilehlé městečko Lisse, že tam bude určitě nějaká „sláva“ (hlavně ať se pak v určitou hodinu vrátíme k autobusu.)

Vyrazili jsme tedy pěšmo do Lisse, což je skutečně „hned vedle“ za kruhovou křižovatkou. Jenže něco nám tam neladilo. Všude mrtvo, nikde nikdo. Na každém domě visel holandský prapor s oranžovou stuhou a jinak jako po vymření – vypadalo to jako neděle někde na maloměstě. Oželeli jsme tedy lid holandský a šli směrem ke katolickému kostelu, jehož věž byla docela dobrým orientačním bodem.

Teprve když jsme se poněkud přiblížili, potkali jsme pár lidí, kteří šli stejným směrem, a začala k nám doléhat hudba. Pak najednou jsme stáli uprostřed „blešího trhu“, všude spousta lidí, každý vyšňořený něčím oranžovým. Po dalších pár desítkách metrů jsme se ocitli na kostelním náměstí pod historickým kostelem sv. Agáty.

Na pódiu zpíval jakýsi mužský sbor a orchestr hrál muziku připomínající naši dechovku, točily se zde klasické kolotoče, fungovala velká střelnice, prodávaly cukrovinky, stánky s občerstvením se snažily nasytit všechny zájemce, kteří různé „pouťové“ pokrmy konzumovali na kulatých plastových stolcích v barvě jaké – no přece oranžové. Mladíci zhruba dvacetiletí se tu producovali s oranžovými královskými korunami, dívky věku telecího i malé děti měly ve vlasech oranžový přeliv, ctihodné babičky, pamatující snad ještě Viléma I – Oranžského, vítěze nad Habsburky, měly na krku cosi, co

"Lisse barví oranžově"

připomínalo vánoční řetězy, ovšemže v barvě oranžové.

Hudba z mnoha zdrojů, řev z mnoha hrdel, hluk z mnohých atrakcí, smích, dětský křik – nepopsatelný kravál. Obyvatelé městečka Lisse si tu dali všichni najednou sraz. Bolševik by mohl jen závidět. Skutečně – národní mejdan!

Po chvíli jsme z toho byli tak zdecimovaní (k tomu navíc po noci strávené v autobuse), že jsme složili stárnoucí kosti do sedadel v historicky cenném kostele sv. Agáty, kde bylo kupodivu ticho, klid a mír. Kostel otevřený, krásně upravený, nerozkradený, k dispozici věřícím i nevěřícím k potěše ducha.

Asi tedy stojí za zmínku, jak to je v Netherlandu s náboženskými poměry. Historicky si prožili pochopitelně nejrůznější dramata. Nejdříve katolíci tvrdě utiskovali kacíře a protestanty. Po vítězství protestantů byli tvrdě pronásledováni katolíci (při vší úctě k Janu Ámosovi – neměli si co vyčítat, těm na „nesprávné straně“ šlo vždy o majetek, svobodu i život). Dnes zhruba 40% Holanďanů neuvádí žádné náboženství. Mírně kupodivu převažují katolíci nad protestanty. Je to

možná dáno tím, že katolíci mají pevnou organizaci a centrální řízení. Pod pojmem protestant si nic takového představit nelze, protestantských církví je více a není bez zajímavosti, že se sice vymezují proti katolíkům, ale mezi sebou se nesnášejí ještě daleko hůře. Nově pochopitelně přibývá vyznavačů islámu.

Katolické kostely jsou většinou identifikovány nějakým světcem, nebo nějakou svatou reálií – takže sv. Agáta, nebo sv. Kříž, podobně jako u nás. Protestanti světce neuznávají, v lepším případě je pouze tiše respektují, a jejich kostely, je-li jich v obci či městě více, označují jako Starý, Nový, Velký, Malý ...

Hlavní budova

Pohled na celý areál

Aalsmeer – květinová burza

Tento bod programu, přiznám se, bral jsem předem jako cosi formální či zbytečného, zřejmě pod dojmem burzy cenných papírů. Skutečnost však šokujícím způsobem překonala ne-očekávání. Málokterá fabrika je tak rozlehlá jako komplex budov Royal Flora

Holland (to je oficiální název) – udává se plocha kolem 100 ha. Je to přímo světové centrum obchodu s převážně řezanými květinami, ale i různými aranžemi a dalším souvisejícím sortimentem.

Ta pro diváky asi nejatraktivnější budova může být dlouhá v řádu stovek metrů, viz plánek, a pod střechou je tam vybudována prohlídková trasa v podobě strašně dlouhého písmene U. Návštěvník tedy vše vidí z ptačího nadhledu. Nejdříve má po pravé ruce velkou halu, která je v brzkých dopoledních hodinách již téměř (nikoliv zcela) prázdná. Tam jsou typizované kontejnery květin, které jsou právě prodávány, k prodeji připravené nebo už čerstvě prodané. Ty čerstvě prodané pak jsou rychlými dopravními ješterkami (tažnými vozíky vzdáleně připomínající závodní vozy starých Římanů, leč bez koní), případně podpodlažními dopravníky s vyčnívajícími háky, přepravovány do vedlejší "expediční" haly. Je to zdánlivě šílený chaos, zřejmě řízený z jednoho dispečinku počítačem, to snad lidský rozum nemůže zvládnout. Ta "expediční" vedlejší hala je lépe vidět, když se člověk po té U-stezce vrací zpátky. To je přímo Vysoká škola mravenčí. Zde jsou kompletovány nákupy jednotlivých burzovních makléřů a jsou určeny k rozeslání do celého světa. Tažné vozíky, řízené řidiči všech barev pleti, přebírají jeden či několik vozíků plných květin a odvážejí je mimo halu (přes venkovní krytý most) do nakládacího prostoru, v němž jsou už připraveny kamiony. To se musí vidět, fotografie ten zdánlivě chaotický a přesto přísně organizovaný shon nezprostředkuje, snad jen přiložené videosekvence. Zhruba v centru mezi těmito hlavními halami jsou „administrativní“ (či jak to nazvat?) prostory. Jeden patří tzv. inspektorům kvality. Ti zde posuzují vzorky nabídky a stanovují maximální vvolávací cenu. Praktikuje se zde totiž tzv. holandská dražba, kdy cena není zájemci „šroubována“ nahoru, ale pomalu (či spíše docela rychle) klesá a kdo dříve zareaguje, ten nakupuje. Oproti dřívější minulosti je to sice elektronizováno, kdysi slavný ciferník nahradila velkoplošná obrazovka (vlastně dvě), ale princip zůstal stejný. Na velkoplošné obrazovce se promítá nabízená květina nebo aranž, na vedlejší je obrovský ciferník, který má na kruhové oběžné dráze „kuličku“ (ukazatel nebo kurzor), k tomu se promítají různé statistické údaje, maximální cenou počínaje, přes číselnou identifikaci zboží a pěstitele,... až po dosaženou cenu a prodané množství. Před ciferníky sedí jako v lepším kině v mnoha řadách burzovní makléři (ne každý má právo na této burze obchodovat, řada zákazníků musí využívat právě služeb těchto makléřů). K jejich vybavení patří počítač a nějaká elektronická hejblátka. Kšeft běží tak, že kulička znázorňující aktuální cenu postupně klesá shora dolů a makléři se snaží vystihnout okamžik, kdy nakoupí co nejlevněji, ale tak, aby je o nabídku nepřipravila rychlejší konkurence. Musí to být nervově šíleně náročné. Každý druh květin se draží zhruba třikrát, buď se vyprodá, dobře!, nebo nevyprodá, a pak se neprodané zboží zničí – svým způsobem je i to dobře a pěstitelé to chápou, udržuje se tak slušná cena zboží a není stlačována nějakým „výprodejem“.

Uvádí se, že se zde každou minutu prodá kolem 80 000 květin. 50 % světového obchodu s květinami probíhá právě zde.

Květiny se sklízí na polích či ve skleníkách v podvečer, ráno musí být připraveny v kontejnerech na burze (v noci mohou být v obrovských chlazených prostorách), v brzkých dopoledních hodinách mezi 8-10 hodinou proběhnou obchody, zboží je okamžitě naloženo na kamiony (opět většinou chlazené) a „mizí“ buď letecky až někam na druhý konec světa nebo po zemi do celé Evropy. Dá se říci, že do 24 hodin je květina u zákazníka nebo ledničky prodejce – do

Německa se to dá stihnout ještě do poledne nebo do brzkého odpoledne.

Jakkoliv jsou Holanďané známi svou šetrností (v reálu údajně předčí i pověstné Skoty), mají životní úroveň více než dvakrát větší než my a nákup květin na stůl patří téměř ke každodennímu rituálu. O tom, že mají jistou (vysokou) míru estetického citění ještě bude řeč – určitě to neřeší tak pitomě jako u nás pitomou vyhláškou pitomého ministerstva školství o pitomé estetické výchově.

Ani bych se nedivil, kdyby se někomu po shlédnutí této burzy večer před spaním míhaly před očima zběsile kmitající vozíky s kontejnery květin.

Kdo v praxi trochu „čichnul“ k organizaci práce v továrně, možná podprahově zaregistroval, že zaměstnanci (je jich tam přes tisíc) mají různobarevné výstražné vesty podle profesí a na některých je dokonce vyznačena vyšší pracovní pozice. Mezi pracujícími je vidět poměrně dost černochů (pardon Afronizozemců neboli negrů), z nichž mnozí už měli jisté vyšší pracovní zařazení (například nápis CONTROL na zádech). Ale o tom ještě bude řeč, pravdou asi je, že spousta cizinců je v Holandsku dobře aklimatizovaná.

Za zmínku stojí i to, že zde s ničím nedělají zvláštní tajnosti (nebo co je důležité, utajují důkladně). V celém prostoru se smí fotografovat, dokonce jsou tam nápisy, že je možno se s firmou o fotky podělit. Je to nevtrivá reklama, která jim bezplatně poslouží i v rodných zemích návštěvníků. Ostatně, zkuste si vygooglit obrázky či videa třeba se slovy „burza“ a „Aalsmeer“, případně „Royal Flora Holland“.

Ještě poznámka: Aalsmeer znamená v podstatě totéž co v němčině - Moře úhořů. Dnes už je to ale název spíše tradiční bez faktického obsahu. Lev ve znaku ovšem úhoře drží.

Alkmaar – město sýrů

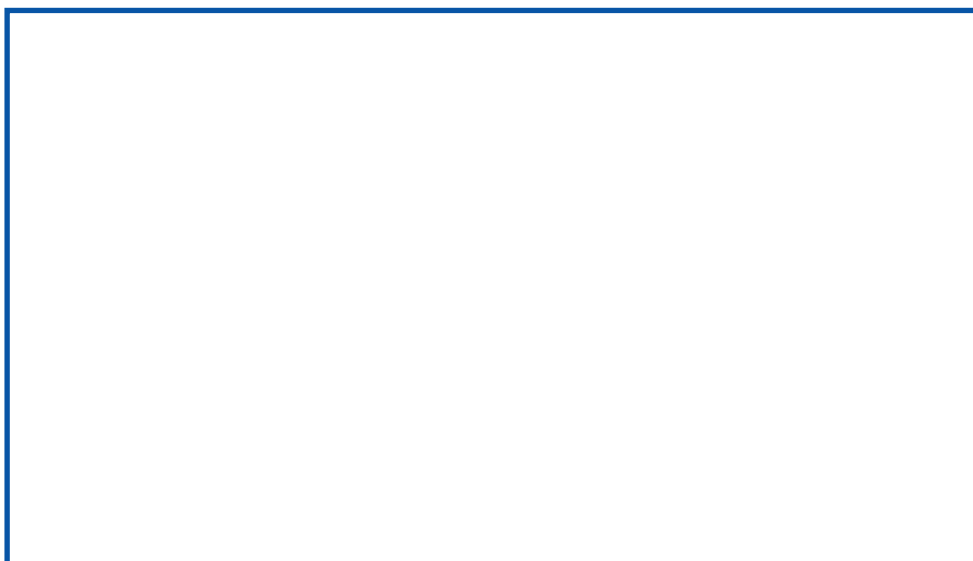
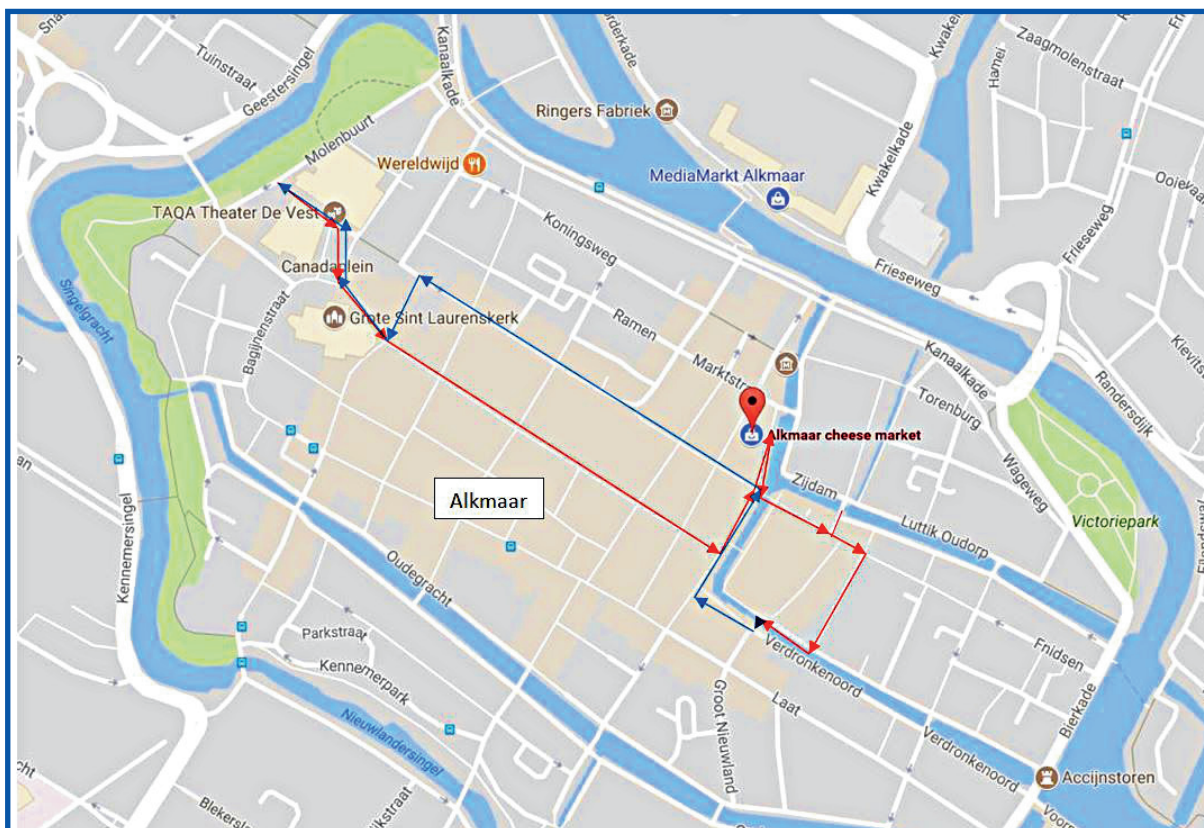

Zde jsou asi realita a očekávání poměrně blízko, ale i tak má nač hloupý český Honza koukat s pusou otevřenou. Sýrový trh je něco, co u nás není k vidění. Většinou známe kostičky sýrů tavených nebo krabičky s Hermelínem, vidět se dají ještě cihly ementálu-eidamu-edamu. Nepochybuji o tom, že se někde dá vidět i sýr velikosti kola od vozu, ale nepochybně jen jako reklamní rarita. Ovšem vidět na sýrovém trhu vše „zakonzervováno“ v tradičním „hávu“, to je velká turistická atrakce. Sýry zmíněné velikosti kola od vozu jsou vyrovnány v řadách a sloupcích na náměstí. Nosiči v bílých oblecích a s barevnými klobouky si ta kola naloží na nosítka a poklusem je odnášejí k velké váze v přízemí historické budovy, kde jsou sýry

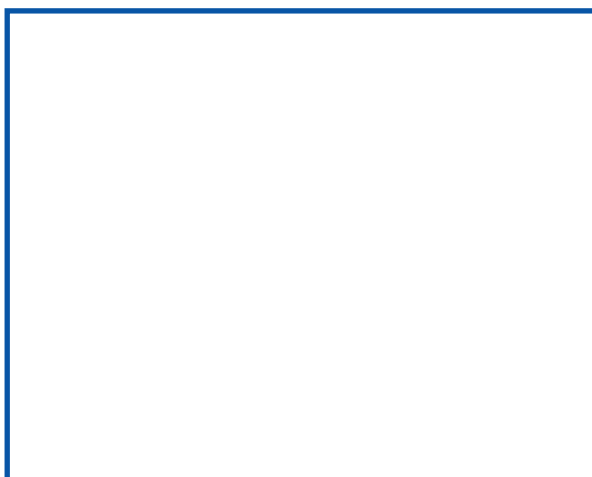
obřadně zvážený. Pak jsou poklusem odneseny na náměstí, ovšem již s označením hmotnosti. Ten poklus je pro turisty velmi zábavný, ale ten běh je prý tak vymyšlen, že se sladí s houpáním nosítek a je to celé tedy méně namáhavé, než by se na první pohled zdálo. Občas, ale to už hlavně pro pobavení turistů (je však možné, že to má nějakou tradiční legendu) přidají si nosiči k sýrům ještě malé kostýmované dítě, děvče či bábu. Sýry jsou pak odváženy lodí jakýmsi Charónem po grachtu. Myslel jsem, že jsem zachytil nějakou aktuální raritu, ale pohled na internet mne přesvědčil, že i to patří ke zdejší tradici. (Pozn.: Charón je převozník na onen svět, gracht je v Holandsku kanál – to abych se blýsknul).

V Alkmaaru mají (pochopitelně) Muzeum sýrů – Holanďané mají muzea na kde co, jak

ještě uvidíme – a stánky kolem náměstí i v okolních uličkách (o kamenných obchodech ani nemluvě) přetékají bochánky nejrůznějších holandských sýrů. Množstevní slevy jsou u stánků samozřejmostí. No nekupte to, když máte možnost pak bochánky od sebe rozdělit a doma podělit větší počet známých a příbuzných dárkem z cest.

Enkhuisen – Zuiderzee Museum

Teprve tady si člověk uvědomí, že Holanďané trumfli Boha a vytvořili si Holandsko. Enkhuisen je městečko a Zuiderzee Museum je přilehlý skanzen (má i vlastní budovu, ale tu jsme nenavštívili). Kdysi zde kolem bylo Jižní moře neboli Zuiderzee. To živilo rybáře, rybáři živilí řemeslníky „přes“ lodě, lana, sítě, tesaře, truhláře, hospodské,....

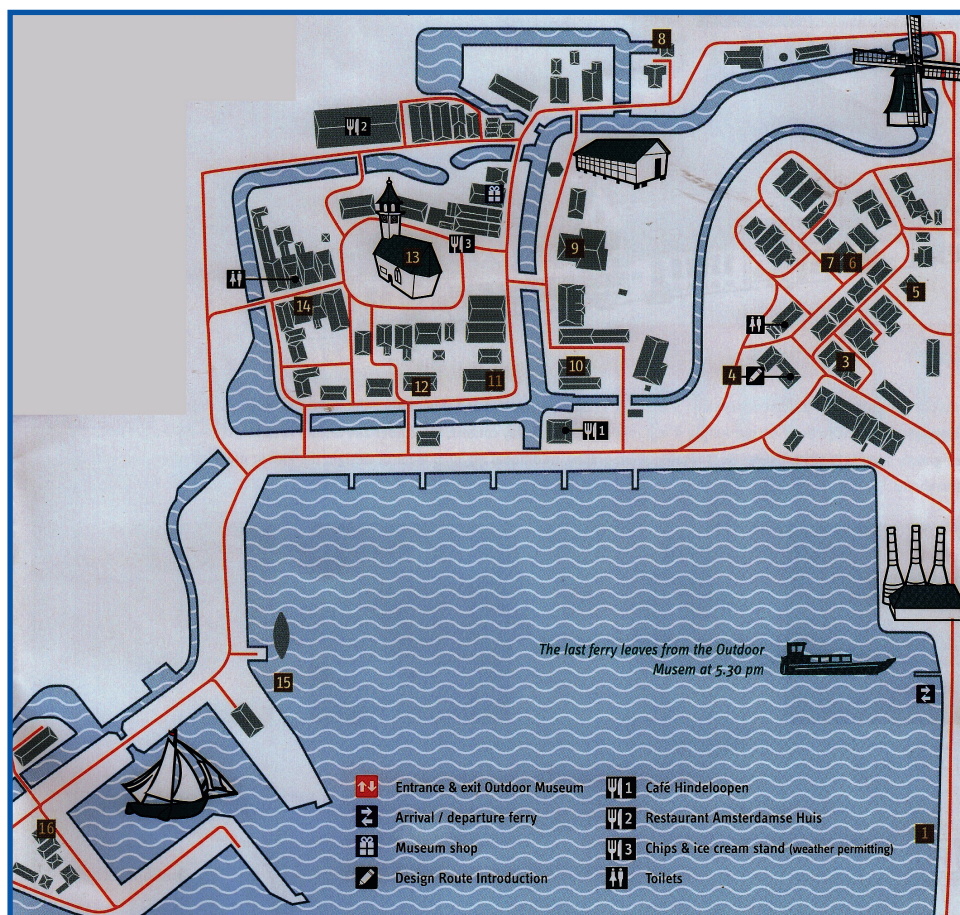

*Zuiderzeewerke - dvě zhruba 30 km dlouhé hráze.
Snímek ze stavby hráze Afsluitdijk*

Plakát téměř genderově pojatý. Vstupenka

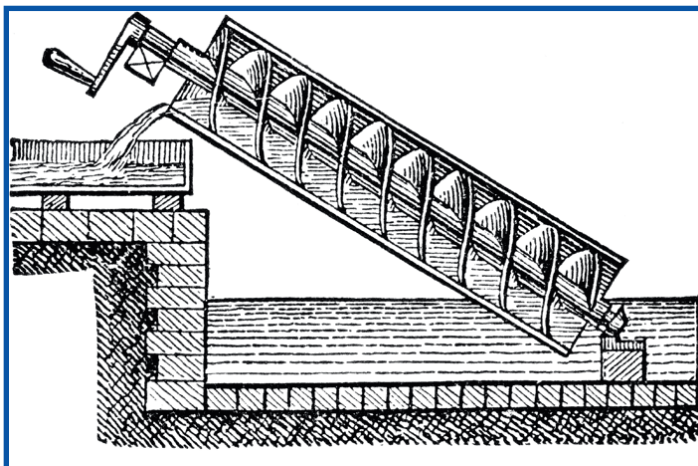

Pak padlo rozhodnutí zlikvidovat Zuiderzee a zčásti ho vysušit na poldry. Musela to být gigantická práce. Holanďané po zkušenostech s menšími zálivy si tentokrát troufli opravdu hodně. Postavili moři do cesty dvě zhruba třicetkilometrové hráze a obklíčenou vodu začali vysušovat a odčerpávat. Celé to dílo nese název Zuiderzeewerke.

Stavět se začalo v roce 1891 a související práce skončily až v roce 1975. Pohled na mapku ukáže, že ze zhruba poloviny zabraného „území“ vznikla souš – poldry a dále dvě velká jezera – „moře“ a sice IJsselmeer a Markermeer. I z nich ale pokračuje odčerpávání vody, takže mají zřetelně nestejnou výši hladiny a je mezi nimi vybudováno několik propustí pro lodí. To odčerpávání je ale obrovská věda. Odčerpávání pomocí větrných mlýnů (čerpadel) zvládli Holanďané natolik bravurně, že dochází občas k poklesu spodních vod v širším okolí a začne se tam šířit sucho – nesmí se to tedy přehnat a některé poldry nakonec oproti původním plánům ani nevznikly.

Obě hráze mají těžko vyslovitelná a těžko zapamatovatelná jména. Ta vnější se jmenuje Afsluitdijk a ta vnitřní Houtribdijk.

Rybáři ze Zuidersee tak ale přišli o živobytí. Našla se ale pro ně zajímavá náhrada. Muzeum a hlavně skanzen. Zuiderzee Muzeum se navštěvuje příplavením po výletní lodi a skanzen „žije“, tedy – bydlí tam lidé, vykonávají určitá řemesla (ať už profesně nebo demonstrativně či ukázkově), kde není zamčeno, tam se smí vstoupit, i kdyby tam lidé třeba prali prádlo nebo obědvali – oni vědí, to patří k jejich nové pracovní náplni a turisté přinášejí jejich výplatu.

Je tu dobře vidět, jak je celá několikahektarová plocha Zuiderzee Musea „utopená“ pod hladinou okolního Markermeer. Nachází se zde i větrný mlýn, ale ten je spíše dekorativní, ovšem vedle něho je ukázka tzv. Archimedova šroubu, sloužícího v mlýnech jako čerpadlo sice pomalu, ale neúnavně vynášející vodu z nižší hladiny na hladinu vyšší.

Mají to tu dobře „zmáknuté“ a při zachování původního koloritu jak staveb, tak řemesel, dobových reklam a jiné výzdoby stačí ještě zajistit řadu služeb pro turisty (grilované ryby, různé hospůdky, pekárny, cukrárny) – je tu i funkční kostel, kde se konají svatby v neobvyklém prostředí, což je dnes asi světová móda.

A protože tam mají na stěně kostela seznam všech pastorů, kteří zde působili, s poťouchlostí sobě vlastní jsem se hlásil k pastrovi jménem Joannes Saffrie, který zde sloužil od r. 1831 do r.1836, kdy zemřel.

Můj nebožtík otec, známý vtipálek a sedmilhář, by se zde určitě zaradoval. K jedné z jeho mnoha legend patřilo, že měli doma šlejfírnu – pojízdné brusičství. A zde se velice zachovala pojízdná šlejfírna skutečně nachází a to ve stavu zcela jistě funkčním, dokonce krásně malovaná.

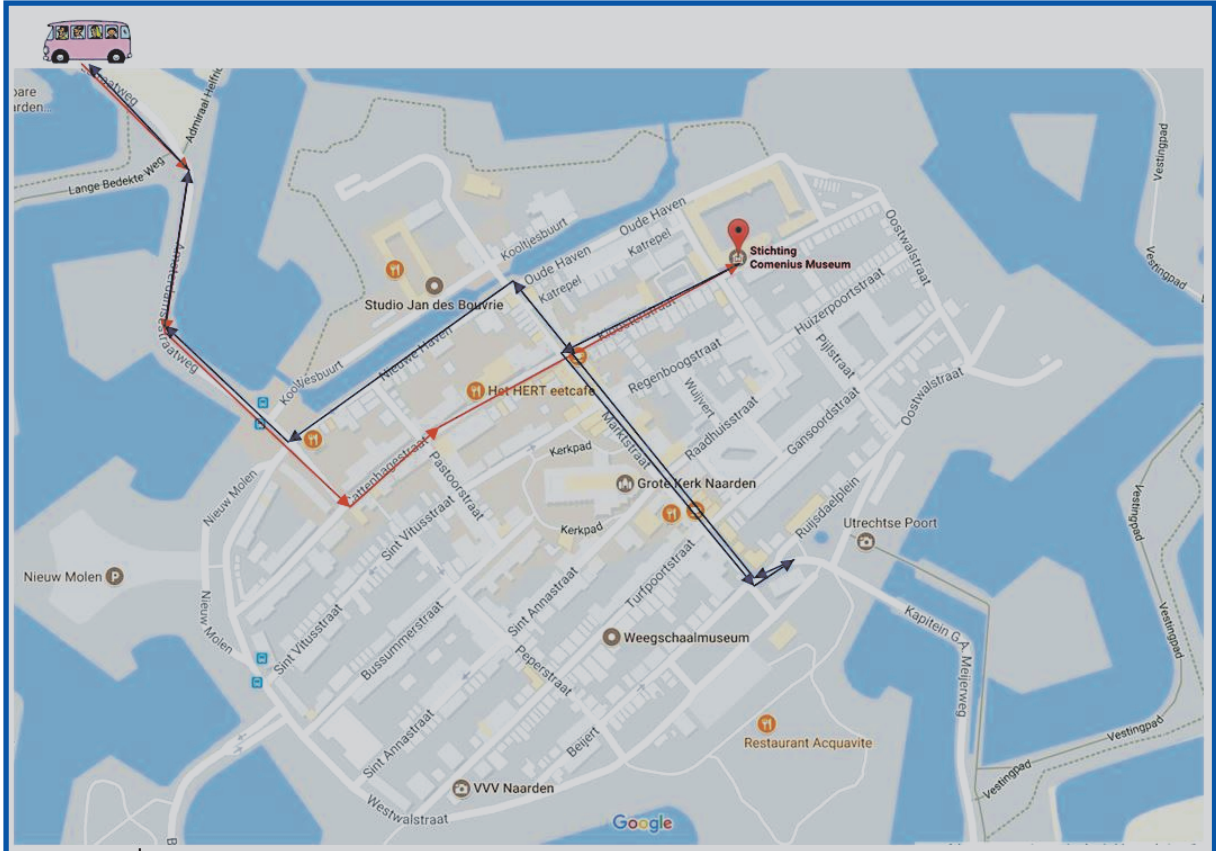
Naarden

Naarden je bývalá pevnost či lépe řečeno pevnostní město. Má tedy mnoho společného s naším Hradcem Králové, Terezínem nebo Josefovem: na rozdíl od nich je (resp. byl) důmyslněji chráněn systémem vodních příkopů, což je pochopitelně dáno holandským typem krajiny. I z dávnější historie bojů s Habsburky a jinými vetřelci je známo, že v případě potřeby neváhali Holanďané (byť neradi), vyřadit z provozu hráze a nepřátelské voje utopit ve vodě a bahně na obrovských plochách (a pak opět obnovit své poničené poldry).

Cesta do Naardenu vedla také po hrázi Houtribdijk, dlouhé 28 km

Naarden je místem posledního odpočinku Jana Amose Komenského. Hodnocení jeho osoby kolísá od téměř zbožštění až po jistou odmítavost (bolševické i postbolševické školství mu zazlívalo-vá některé jeho zásady, jako že „proutek se musí ohýbat v mládí“, a že nikterak nevyklučoval používání tělesných trestů při výchově ke kázni – ó jak tragicky to dnes chybí! –, do módy přišel sovětský Makarenko a dodnes se toho zmetka nemůžeme zbavit). Národ však na J.A.K.

nezapomněl a ani rekatolizace na tom moc nezměnila (traduje se, že i jezuité a některé mnišské řády zaměřené na vzdělávání se od něj ledačemu přiučili, nebyli to žádní blbci.)

J.A.K. má zde v Naardenu svoje muzeum i mauzoleum. Jeho původní hrob byl kdysi i ztracen, posléze objeven a jeho pozůstatky byly přeneseny do tohoto mauzolea, vlastně bývalé kaple (ona je to asi kaple dodnes, ale na tradiční stánek zbožnosti to moc nevypadá). Traduje se nepravdivá pověst, že pozemek jeho hrobu a blízkého okolí byly vykoupeny československým státem, a jedná se tedy vlastně o naše exterritoriální území. Tato fáma se z nějakého důvodu zarytě udržuje při životě, a většina lidí asi až tady zjistí, že to není pravda. Takové snahy skutečně byly, ale v době ohrožení Československa Hitlerem a také v důsledku Mnichovské dohody Holanďané realizaci tohoto záměru nedopustili v obavách, že by potom tento majetek mohl připadnout hitlerovskému Německu. Právní stav je tedy takový, že tento holandský majetek je našemu státu pronajat za symbolický poplatek. Oba státy se pak věnují údržbě a zjištění provozu – kromě vlastní muzejní expozice a mauzolea se tam konají příležitostné výstavy typu „Dějiny reformace“ apod.

Hrob sám kryje jen černá deska se jménem, v zahradě musea má JAK bystu a socha v mírně nadživotní velikosti se nachází mimo tento areál u Velkého kostela (Grote Kerk).

Návštěvní knihu jsem znectil slovy:

“Pane, buďte rád, že jste se nedožil úpadku českého školství, zvěstev ministerstva školství (RVP-ŠVP, inkluze a j.). Čest Vaší památce!

Šafra Jan, emeritní učitel. 28. 4.2017“

Nepochybují o tom, že nějaký horlivý pitomec z MŠMT to vymizíkuje nebo rovnou z návštěvní knihy vytrhne list (je to takový český národní zvyk, jen v každé době se popírá, zmizíkuje a vytrhává něco jiného).

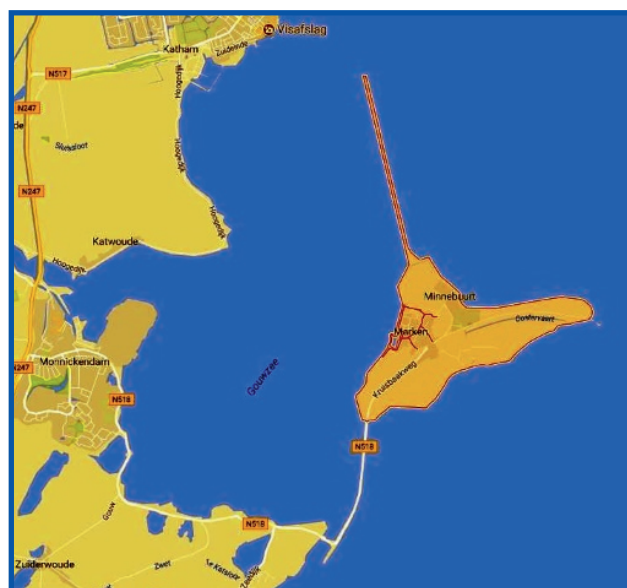
Není možno si nevšimnout, že JAK byl ve své době vstřícně přijímán čelnými představiteli západního světa a to jak politickými, tak akademickými, vojenskými i protestantsky církevními. Ač se celý život snažil o zvrácení

poměrů v českých zemích a tzv. Vestfálský mír, kterým byla ukončena válka třicetiletá, bral jako zradu od svých spojenců, nedošlo mu, že poměry za dobu jeho nepřítomnosti se v království Českém zásadně změnily – nejen politicky, ale hlavně mentálně a nábožensky. Národ se vcelku bez problémů zrekatolizoval a už nikdy v další historii se nedal vyprovokovat k nějaké náboženské válce. Problém totiž nevězel ve starých utrakvistech-kališníciích, ti byli považováni za věrné křesťany a katolíky, ve smyslu basilejských kompaktát respektovali papeže a církev svatá katolická jim trpěla liturgické odlišnosti (byť to neratifikovali, všichni to dodržovali). Jádrem problému byl vliv luteránství a kalvinismu, které v Česku kořeny příliš nezapustily – dokonce existovaly vážné spory mezi starými utrakvisty na straně jedné a luterány s kalvinisty na straně druhé. České bratry navíc v Česku neměl rád už vůbec nikdo, ani utrakvisté.

Přechod utrakvistů ke katolicismu ani zdaleka nebyl tak dramatický, jak se rádo líčí v mnohokrát zfalšované české historii, protože katolíci dokázali vcelku bezbolestně většinu obyvatel „zkorumpovat“ radostí – začalo se hrát divadlo, existovalo přes padesát svátků svatých, kdy se nepracovalo, v té době vznikly skoro všechny naše lidové zvyky svatební, vánoční, velikonoční, pohřební, přísloví, pranostiky... vzniklo lidové baroko, šířila se hudba a zpěv. Označení „doba temná“ je nedorozumění vyvolané povrchním čtením Jiráska. Lid obecný měl jiné starosti než náboženské třenice. Proto bylo pro JAK – Učitele národů spíše požehnáním, že dožil v Holandsku jako osoba vážená v mnoha zemích, protože při návratu do Čech by ho čekalo jenom zklamání a nepochopení. Ač si to neuvědomil, osudem emigrantů je i určité odcizení, ztráta kontaktů s myšlenkovým světem domoviny. My naše navrátilce z emigrace většinou také často nechápeme, ani oni nás.

Marken

Je to další skanzen. Původně se jednalo o ostrůvek s rybářskou vesnicí v Zuiderzee. Po zániku Zuiderzee se i zdejší obyvatelé přeorientovali na turistický ruch a vznikl zde skanzen s velice

Mírně idealizovaný pohled na Marken z oficiálního letáku.

Bývalý ostrov na mapě.

krásnými domky. Obyvatelé zde žijí, ale mají většinou různá občanská povolání, takže tu není tolik k vidění řemesel (ovšem výrobná a prodejna dřeváků ano), ale jedná se o zachování vnějšího vzhledu. Většina domků je na vysokých podezdívkách či sloupech, do přístavu se chodí do kopce, protože většina obce leží pod úrovní hladiny jezera Markermeer. Původní ostrůvek byl změněn na poloostrov, když byla v r. 1957 dokončena spojovací hráz s přístupovou silnicí – ta bez problémů přivádí do Markenu turisty a naopak umožňuje obyvatelům dojíždět za zaměstnáním i na pevninu.

Do Markenu jsme přijeli den po královských narozeninách. Ale i ta nejzapadlejší ulička byla ověněna vlaječkami v národních barvách a v barvě oranžové, nataženými přes uličky i náměstíčka – i ta nejzapadlejší „pastouška“ měla na dveřích oranžový věnec nebo alespoň mašli. Prostě poddaní zde milují svého krále.

Nelze si ale nevšimnout, že celé Holandsko se svým způsobem buď skanzen nebo země plná stylových domků a domečků, snad bez výjimky pěkně upravených a namalovaných či barevně upravených. Na dotaz, jakým způsobem je tady k tomu donutí, mi průvodkyně, dobře znalá místních poměrů, řekla: „Je to jejich nátura“.

Přeformuloval jsem to tedy na dohad: „Bojí se, aby je sousedi nepomluvili?“

Chvilí kroutila hlavou, ale pak mě dorazila: „No takhle by se to dalo říci, aby to Češi vůbec pochopili“.

A hloupý Honza pochopil, že Holanďané (a jistě i jiné národy) prostě myslí jiným způsobem, vzdáleným našemu duchu.

Nejen v Markenu, ale všude po kraji si lze všimnout zvedacích mostů. Proslavil je vlastně holandský rodák Vincent van Gogh svým obrazem Most v Arles (pokud vím, existuje ve dvou podobných verzích), namalovaným ve Francii. Asi mu připomínal domovinu. Zajímavé je, že tyto mosty jsou snad bez výjimky pojmenovány po členech královské rodiny a dynastie - stále se opakují Willemína, Beatrix, Juliana, Willem Alexander, Oranje-Nassau a všemožní další Willemové. Ty zvedací mosty jsou zde nutné. Krajina se nachází doslova pár decimetrů nad nepřehledným množstvím kanálů a kanálků, nikde na břehách nejsou strmé svahy, které by umožňovaly stavět mosty po našem způsobu. Aby tedy mohla fungovat loďní doprava, je třeba mosty nacházející se v úrovni terénu podle určitých pravidel včas zdvihnout. Zdvížení mostu napomáhají vahadla s protizávažím, která mostu dávají typickou siluetu.

Skansen Zaanse Schans

Tento skansen je „specializován“ na (funkční) větrné mlýny. Větrné mlýny patří nedílně k holandské krajině (a pak snad ještě k okolí španělského Toleda). S postupující modernizací ale začaly být mlýny vyřazovány z provozu a jejich role při vysušování krajiny se ujala výkonná elektrická čerpadla, poháněná ovšem elektřinou z moderních větrných „elektráren“, známých větrníků. Udává se, že kdyby čerpadla přestala pracovat, celé Holandsko by se během několika málo hodin ocitlo pod vodou. Elektrifikace čerpání ale umožňuje centrální řízení „větrníků“. Dnes se to už často svěřuje počítačovým centrům, takže s téměř nulovou pravděpodobností by se mohlo stát, že by z nějakého důvodu přestala pracovat všechna čerpadla.

V důsledku toho ovšem začaly tradiční větrné „mlýny“ z krajiny mizet. V lepším případě se z nich staly rekreační chalupy alespoň navenek respektující vzhled, avšak často docházelo i k přestavbám na bytové nebo hospodářské objekty. Kdyby včas nezasáhla „centrální moc“, mlýny by z Holandska rychle zmizely. Dnes se tedy jedná hlavně o „kulturní památky“ a často se od nich vyžaduje nějaká hospodářská činnost – když už ne čerpání vody, tak skutečně mletí (třeba kakaových bobů na prášek, mletí či drcení pigmentů) nebo pohon pil a katrů.

Ve skanzenu Zaanse Schans má tedy turista možnost zhlédnout větrné mlýny a to dokonce v pohybu, což se mu na jiných místech Holandska už málokdy poštěstí.

Mají zde v tomto skanzenu též funkční výrobu sýrů, spojenou s podrobným výkladem, který posléze namlsá celou tlupu turistů k nákupu sýrů v přílehlé „podnikové“ prodejně. Výklad zde vede mladá pohledná dívka, kterou jsem překřtil na „Sandokanovou vnučku“. Ono je to totiž s Holanďany tak. Když se osamostatnili od španělsko-habsburské nadvlády a vznikla jejich samostatná Republika sdružených nizozemských provincií, vložili své síly, um a odvalu do zámořských cest, obchodu, pomalu se rýsujícího textilní průmyslu – prostě s vědomím, že žádné dotace, podpory, sociální dávky a milodary odnikud nepřijdou, začali se starat sami o sebe a pracovat pro sebe (na což už jsme u nás dávno zapomněli, o nás se musí starat „stát“, tedy jeho daňoví poplatníci a jejich často ještě nenarozené a bezohledně zadlužované děti).

Holandsko se zakrátko stalo námořní velmocí (než je v té roli vystřídala Velká Británie po zničení španělského loďstva tzv. Armady). Málo je známo, že New York byl původně holandský a jmenoval se Nový Amsterdam v provincii New Holland. Holanďané prostě začali kolonizovat

zámořská území a vcelku uspěli hlavně v oblasti Indonésie, ale i v Karibiku. Když se koloniální říše začaly v polovině dvacátého století hroutit, bránily se koloniální mocnosti ztrátám kolonií tím, že jejich obyvatelstvu udělily občanství. V důsledku toho se například do Francie dostalo množství Alžířanů i černochů a do Holandska přišli Indonésané. Zůstali zde, asimilovali se a jejich potomci ovšem stále nesou fyziognomické rysy svých předků – nejsou to typičtí Asiaté, ale ... no prostě Sandokani. Vedle nich je ovšem v Holandsku též velké množství černochů neboli negrů (ti, které jsme měli možnost vidět, pracovali na květinové burze, jezdili s „popelářským“ vozem, nosili nějakou policejní nebo bezpečnostní uniformu), často pocházející z nizozemských ostrovů v Karibiku. Statisticy dále uvádějí poměrně velké množství Turků, Jugoslávců a dalších „gastarbeiterů“ (hlavně z padesátých a šedesátých let, ti přišli za prací, stejně jako do Německa) a pak se zde nacházejí i "noví" mohamedáni, možná pracující, možná ne, to nejsem schopen posoudit, jejich zahalené nebo ošátkované ženy a dívky ale nespíše ne. Ti už zřejmě nemají nic společného s bývalou koloniální říší Holandska, ani s poválečným zvaním pracovních sil, ale patří k novodobým vetřelcům. Pravda je, že pro tyto cizince platí povinné „aklimatizační“ kurzy, bez jejichž absolvování nemají nárok například na dávky. Holandsko patří k zemím s nejvyšším podílem přistěhovalců v poměru k „místním“. Celkový počet obyvatel je dnes 16 milionů lidí.

Zmíněná výrobná sýrů ve skanzenu slaví u turistů poměrně značný úspěch, v rozlehlé prodejně se nabízí mnoho ochutnávek nejen vlastních sýrů, ale i doprovodných pochutin (třeba medová hořčice), také všelijaká udělátka, nože, struhadýlka a jiné předměty (často nejasného účelu) sloužící k dalšímu domácímu zpracování a upravení sýrů do ještě lákavější podoby, lahodící nejen jazyku, ale i oku a čichu.

V tomto skanzenu mají též Muzeum dřeváků včetně demonstrační výroby. Dnes jsou dřeváky vyráběny převážně strojně (ale i tak je to řemeslný kumšt, protože nebo přestože se pracuje s frézami), ale s tradičními dřeváky je spojeno i mnoho místních zvyků – například ženich musel darovat nevěstě nebo jejímu otci pár vlastnoručně vyrobených dřeváků na důkaz

Z expozice dřeváků

své zručnosti a schopnosti uživit rodinu. V muzeu člověk pochopí, že není dřevák jako dřevák, z té rozmanitosti účelů a zdobení přechází zrak.

Trochu něco málo o kuchyňsko-společenských zvyklostech v Holandsku.

Že jsou Holanďané nesmírně spořiví a ekonomicky založení je víceméně známo. Zacházejí se vším velice úsporně, ať se jedná o teplo, vodu či energii, o penězích ani nemluvě. Jisté přísloví ve své slušné verzi praví: "Co Skot odhodí, Holanďan zvedne". Když si nezaměstnaný v Holandsku sám natře plot, přijde o podporu v nezaměstnanosti, protože se může živit jako natěrač a nemusí brát práci ostatním natěračům činností konanou „načerno“. Místnosti se běžně vytápějí jen na 18-19 °C, někdy i o stupínek méně, každý si přece může navléknout teplý svetr.

Jako všechny (staro)germánské národy nemají Holanďané žádnou rozumnou kulinářskou a gurmánskou tradici hodnou toho jména a s Francouzi, Italy, Španěly, Čechy, Slováky či Maďary se nemohou vůbec poměřovat. Zhruba a zjednodušeně by se dalo říci, že i u nich kraluje cosi, čemu jejich vzdálení bratřenci Němci říkají „einfopf“ tedy „jeden hrnec“, což je asi dostatečně vystižné. Pravdou ale je, že si potrpí na takové spíše pochutiny než potraviny – rozmanité sýry, rozmanité hořčice (třeba i medovou), bylinky, koření. A také na kulturu stolování – květiny na stole jsou její důležitou součástí.

Čeká-li se návštěva, nepropadají žádné uklízení a přípravné hysterii, tak obvyklé u většiny českých žen a menšiny mužů. V pohotovosti jsou sušenky, pečivo a sýry, případně potřebné různé pomazánky jsou k dispozici v nejbližším potravinářském obchodě, jednohubky jsou obrazně řečeno dílem okamžiku. Hostu se nabídne, když si nevezme, je to jeho problém a když si vezme moc, hostitel to přejde mlčky. Přemlouvání hosta ke konzumaci se nekoná, co se nesní, to se pěkně zabalí, strčí do ledničky a hostitelé mají postaráno o část večeře, snídaně či svačiny.

Amsterdam

Město jako osada vzniklo už kolem r. 1000 na bažinách a proto od prvopočátku bylo obklopeno odvodňovacími kanály. Jeho význam postupně rostl a tedy i bažiny byly v mezích možností té doby zatlačovány. Od 14. století již město vyloženě vzkvétalo hlavně díky obchodu s německými hanzovními městy. To už bylo též nadáno městskými právy.

Když se v 17. století Nizozemci zbavili Habsburků a vznikla Republika spojených nizozemských provincií, nastal tzv. „zlatý věk“. Republika byla nábožensky tolerantní (nikoliv však bezvýhradně vůči katolíkům) a tak se do ní stahovali jednak hugenoti z Francie, Židé a další příslušníci různých pronásledovaných věrouk, paradoxně to vždy byli ti nejvzdělanější lidé své doby a s nimi přišel do Nizozemska pokrok a prosperita. Jestliže kolem roku 1570 měl Amsterdam asi 30 tisíc obyvatel, o 130 let později už jich

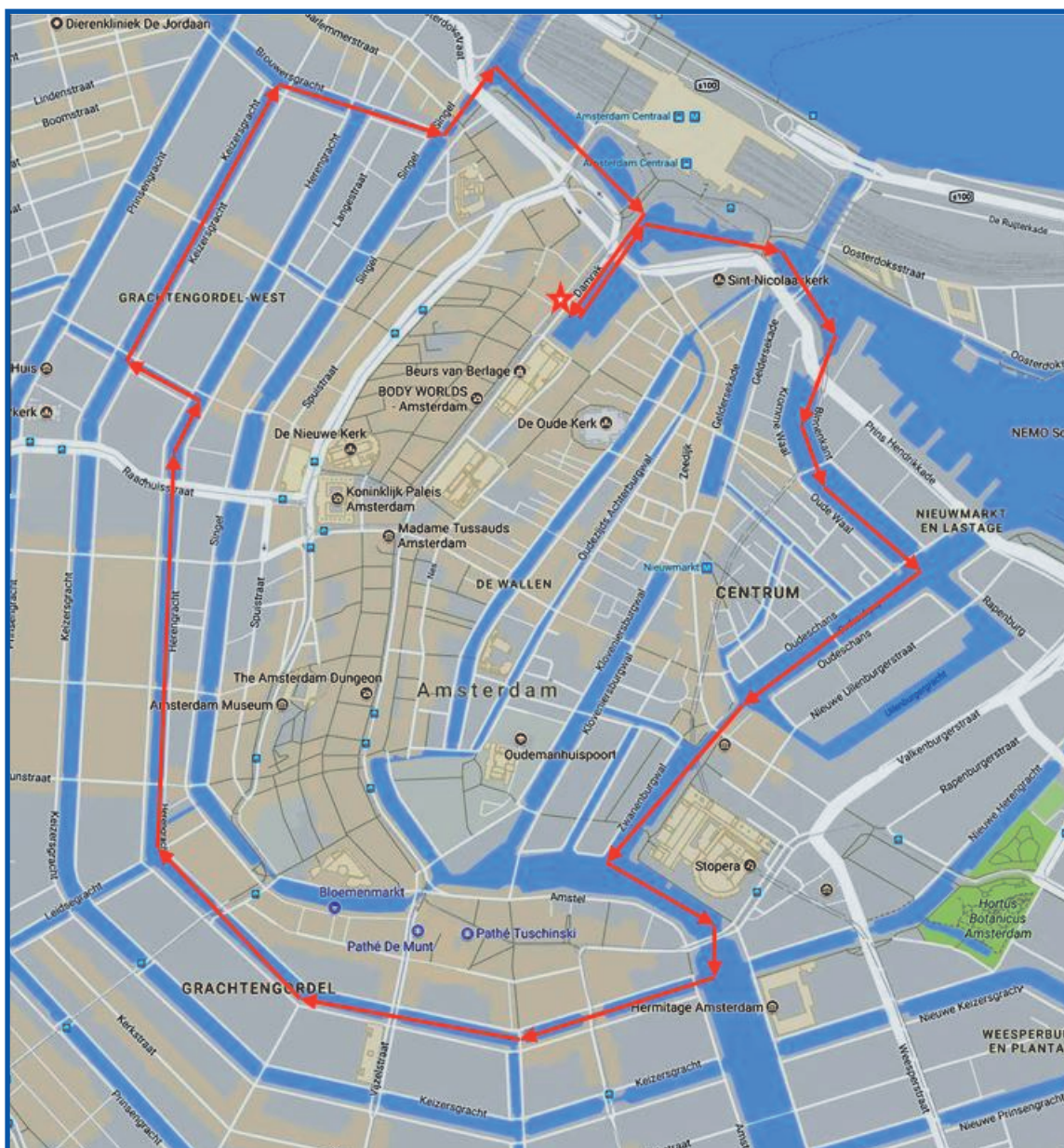
bylo 200 tisíc. Jejich lodě mířily do severní Ameriky, severní i jižní Afriky i do Indočíny. Později se ovšem Holanďané zapletli do válek se Spojeným královstvím a s Francií a došlo k rychlému úpadku. Dokonce bylo obsazeno napoleonskými vojsky a Napoleon sem jako krále dosadil své dva příbuzné – svého bratra Ludvíka I. a po něm se vlády ujal Ludvíkův syn Ludvík II. – oba tedy z rodu Bonapartů. Po pádu Napoleona už Holandsko jako království zůstalo a také začal jeho nový rozkvět.

Na přelomu 16. a 17. století docházelo k tvrdému pronásledování katolíků ze strany kalvínů – přitom katolíci měli v nizozemských provinciích většinu (ovšem politicky byli vázáni na Habsburky). Po určitou dobu existovaly katolické kostely (kaple, modlitebny) v ilegalitě, skryté většinou v pozadí nevinně vyhlížejících obchodů, případně ve vyšších patrech domů. Asi nejznámější je římskokatolický kostel Svatých Petra a Pavla, dodnes zvaný „U papouška“, neboť byl skryt za obchodem s exotickým ptactvem. Dnes už jeho vnější fasáda do ulice katolický kostel připomíná, ale většina chodců a především turistů ho bez povšimnutí mine, neboť jako většina amsterdamských domů má velice úzké průčelí. Vstupuje se tam přes poněkud odrazující turniket (ale nic se naplatí) a za ním je pak překvapivě velký interiér vlastního kostela. A hlavně je tam ticho, klid a mír, silně kontrastující s ruchem pěší zóny Kalverstraat.

Z té doby se také traduje, že Holanďané nepoužívají záclony – je to pozůstatek dob, kdy tím dávali najevo, že u nich se žádné katolické nepravosti a sešlosti nekonají, ale tento zvyk postupně mizí a oken se záclonami je vidět více než dost. Katolíci jsou ostatně nejpočetněji zastoupeným náboženstvím hned po bezvěrcích (resp. lidech, kteří oficiálně žádnou víru nepřiznávají). Protestanti jsou přitom roztrženi mezi Nizozemskou reformovanou církev, Nizozemskou kalvinistickou církev, Reformovanou církev a pořádku se dá objevit i kostel Anglikánské církve. Pán Bůh z toho má jistě administrativně zamotanou hlavu a je vděčný bezvěrcům, že ho neobtěžují.

Amsterdam nabízí mnoho atraktivního pro turisty, milovníky umění, historie, architektury... a umí je také přilákat a pochopitelně zinkasovat.

My jsme se nejdříve projeli vyhlídkovou lodí na amsterdamských kanálech – grachttech. Pomineme-li význam jednotlivých budov, neboť to by vydalo na obsáhlou publikaci, jako sjednocující prvek, dávající městu jednotný styl, se jeví úzká průčelí budov. V uličkách města to tak patrné není, protože chybí odstup, ale z paluby výletní lodi je to uvidět velmi dobře. Původně (a možná dodnes) se platila daň podle velikosti vnější fasády. Ještě nedávni absolventi našich základních škol by jistě věděli, že obsah protaženého obdélníka je podstatně menší než obsah čtverce. Domy jsou tedy úzké a většinou 2-4 podlažní. Hlavní rozměr pak pokračuje do neviditelných a tedy (asi) nezdaňovaných dvorů. To má další důsledky – uvnitř domů jsou velmi úzká schodiště a stěhování nábytku vnitřkem domů je prakticky vyloučeno. Velmi často shluky domů připomínají náš Tančící dům v Praze. Nekonečný boj s bažinou se projevuje v tom, že vyšší budovy se někdy naklánějí, přičemž sousední domy někdy k sobě, někdy od sebe. Většina domů se navíc naklání směrem do ulice či uličky. V tomto případě to není důsledek bažinatého podkladu, ale úmysl. Ze štítu domů trčí do ulic břevno nebo přímo kladka, sloužící ke stěhování nábytku. No, a aby se nábytek při vytahování neodřel o zeď, musí být břevno kladky buď delší, nebo se vykloní celá průčelní zeď prvním patrem počínaje. Při vhodném pohledu tedy „tancují“ všechny domy v ulici. Původně byly všechny domy dřevěné, ale po velkých požárech, kdy prakticky lehl popelem skoro celý Amsterdam, opustili zdejší měšťané názor, že na bažině se stavět z kamene nedá, a postavili si město kamenné. Dodnes se zachoval z dávných dob pouze jediný dřevěný dům, který

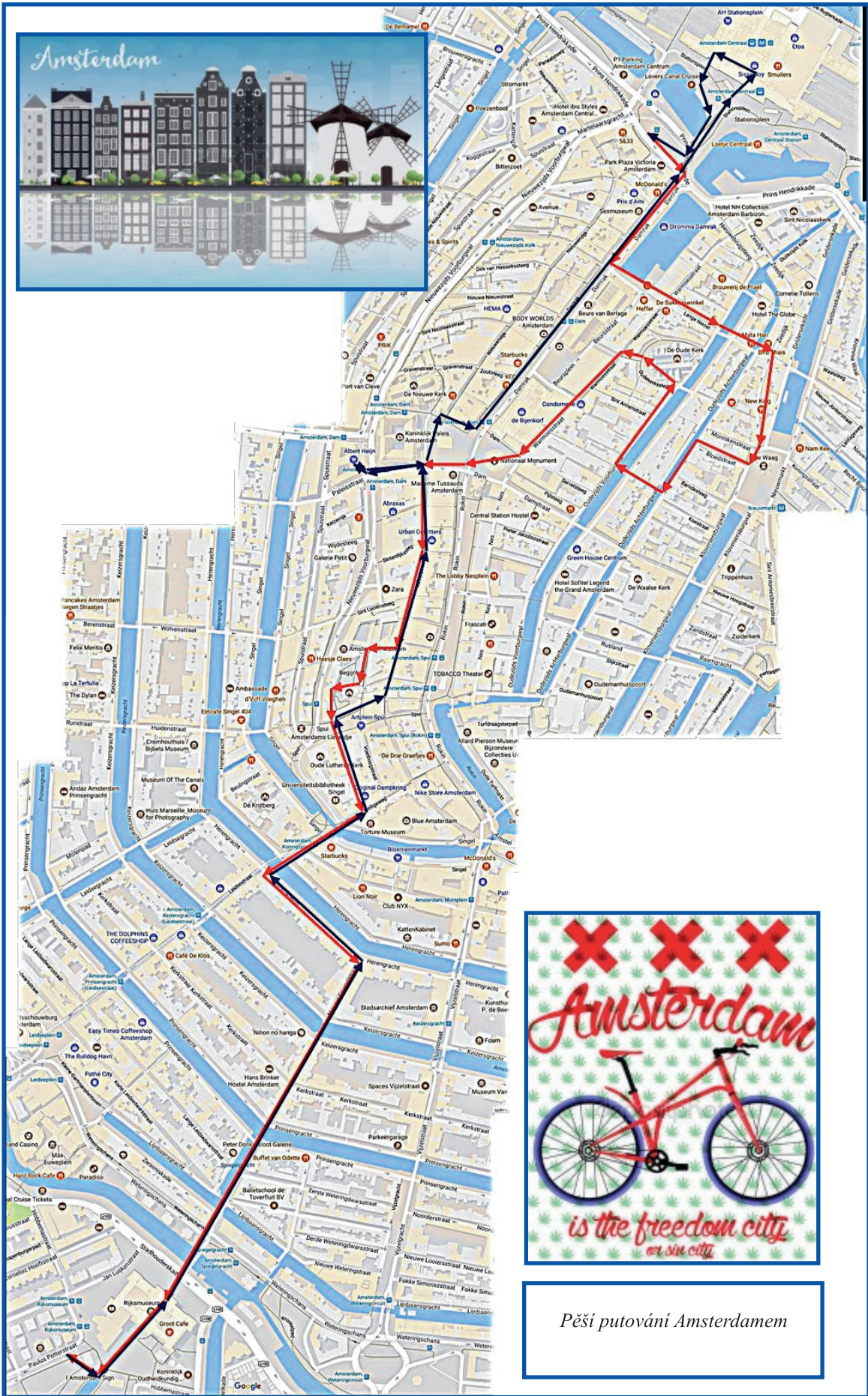

Plavba po grachtech Amsterdamu

požáru zázrakem unikl. Člověk z Česka, mučeného nesrozumitelnými stavebními zákony a byrokracií, se musí sklonit před kumštem a dovedností zdejších stavitelů. U nás by dodnes neměli pohromadě ani všechna razítka. Tady by asi „zelené“ a jiné podobné aktivisty, škůdce a parazity poslali spát ve spacákách na bažinu, aby neobtěžovali a nezdržovali. Umí si někdo představit, že by v Česku mohla vzniknout třeba třicetikilometrová hráz?

Myslím, že fotky z lodního výletu jsou dosti výmluvné. Potom jsme ještě absolvovali pěší okružní procházku městem, zprvu s průvodkyní a potom už samostatně dle našeho uvážení. K první atrakci jistě patří uličky lásky, protože v Holandsku s prostitutací a s drogami nedělají valné problémy. Nesnaží se to regulovat centrálně, ale nechávají to v pravomoci jednotlivých obcí a měst, která si musí sama zvážit své priority (turistický ruch, související prosperita, ale také nabalená

Pěší putování Amsterdamem

kriminalita). V Amsterdamu byly jedny z prvních budov, které jsme zaregistrovali, jednak centrální nádraží, jednak Muzeum sexu. Jedna čtvrt' dokonce nese oficiální název Red Light District (zhruba: čtvrt' červených světel). A skutečně jsou tam výlohy, ve kterých se polonahé dámy vystavují a lákají zákazníky – přiznám se, že když se náhle rozhrnula záclona a dáma na mne vykoukla, že jsem se přímo lekl – bylo kolem poledne, a tohle bylo opravdu nečekané. Nicméně je nutno dodat, že na každé plovárně v Česku či pláži u moře je toho „k vidění“ více, a nikdo si toho moc nevšímá. Další postřeh je, že určitě existuje něco jako „neviditelná ruka trhu“ a ve výlohách se prezentují dámy nikoliv sice tlusté, ale přirozeně plných tvarů, protože jen takové mají šanci přilákat běžného zákazníka – vůbec nechápu, proč se v soutěžích všelijakých „miss Kdeco“ prezentují anorektičky vzhledu téměř unifikovaného, kostry kůží potažené, které nemohou pány nijak okouzlit.

Jsou zde pochopitelně též specializované obchody na kondomy a jiné podobné erotické zboží, červené lucerničky skutečně existují a také je zde zákaz fotografování – člověk by se mohl dostat do konfliktu s „pasáky“ (nebo jak se zde tato část bezpečnostních služeb nazývá). Mnohé dívky se zde údajně producují třeba bez vědomí rodičů a příbuzných, takže mají obavy z možného zveřejnění reality, zatímco doma hlásí studium nebo dobře placené zaměstnání někde v kanceláři.

Jistá vděčnost přínosu erotiky prosperitě města se nachází i jako bronzová plastika přímo v dlažbě města nedaleko Starého kostela.

Jedno z prvních varování, které musí vzít návštěvník Amsterdamu na vědomí, se ani tak netýká kapsářů (ale i to je velmi důležité), ale cyklistů. Cyklisté mají v Amsterdamu prakticky absolutní přednost a respektují snad jen semaforey nebo tank. Srážka s cyklistou jde vždy k tíži chodce i motoristy, nehledě na to, že auto by takový střet odneslo přinejmenším pomačkanými plechy, a nikdo by motoristu ani nepolitoval. Tím, že je Amsterdam placaté rovinné město, je tu přehazovačka na málokterém kole k vidění. Nemalá část kol je velmi robustních (přímo

připomínají „torpédoborce“ u nás kdysi ne-populární značky Ukrajina). Kola se opírají o kdecu, kola opřená o zábradlí mostů přes grachty patří dokonce ke koloritu města a vyskytují se i na pohlednicích. Navíc tu existují různé půjčovny kol, či kola sdílená (někde vyzvednu, někde jinde odložím – podrobnosti zajištění jsem nezjišťoval, ale jistě to mají dobře vymyšlené). Tato kola mají jednotnou barvu, většinou dosti nápadnou a běžnými cyklisty nepoužívanou (žlutou, růžovou,...). Dokonce jsme viděli i „autobus“ na lidský pohon – zhruba deset, možná dvanáct cestujících šlapalo a jelo na okružní jízdu městem za značného halekání těch cestujících i

jásajících kolemjdoucích – na živé křižovatce v centru jim dali všichni přednost, ba i tramvaj je nechala nerušeně projet.

Kolem grachtů jsou nábřežní úzké uličky, zpravidla jednosměrné. Zábradlí, které má zabránit pádu aut do kanálu je vysoké asi 20 cm. Stálo to hezkých pár milionů guldenů, nebo čím tu dříve platili, nicméně i tak se dost často podaří někomu při startování auta do kanálu spadnout (údajně při záměně pedálu, "jedničky" a zpátečky – nejsem motorista, možná to uvádím nepřesně). Pak mohou nastat dvě eventuality. Buďto se z auta nešťastník dostane sám, a pak zaplatí tučnou pokutu. Nebo ho musí vyprostit hasiči či obdobná záchranná služba, a pak je to bezplatné, protože se jedná o záchranu života. Pochopitelně se najdou i zde chytráci, kteří to risknou a zůstanou v uzavřeném napůl utopeném autě. Poblíž mostů přes kanály se nacházejí polouzavřené pisoáry pro pány, dámy mají smůlu a jsou odkázány na restaurace, muzea a podobná zařízení.

Amsterdam je město diamantů, dá se říci hlavní město světového obchodu s diamanty. Pro pořádek uvedme, že diamant je surový kámen, nerost. Po vybroušení se správně nazývá briliant. Brusírnou diamantů jsme měli možnost navštívit. I to je zajímavý zážitek. Je zde možnost vidět, jak pod lupou brusič pomalu získává na diamantovém brusku (pokrytém prachem z technických diamantů) žádoucí tvar. Tvarů briliantů je omezený počet a je to dáno štěpivostí krystalické struktury. Podstatně se ovšem brilianty liší velikostí a barvou.

Když nám měly být diamanty demonstrovány „na živo“, byli přítomní vyzváni, že pokud potřebují navštívit WC, ať tak učiní neprodleně, protože až budou brilianty vyjmuty z trezoru,

místnost bude i s návštěvníky uzavřena. Otevřeno bude, až se zase všechny brilianty v plném počtu vrátí do trezoru.

Vystavují tam též repliku královské koruny. To je poněkud pikantní v tom, že neznají pojem korunovace, ale intronizace, tj. uvedení na trůn.

Amsterdam je sice hlavní město, není ale městem sídelním. Nachází se zde královský palác, v němž i před nímž se odehrává celá řada ceremoniálů za přítomnosti krále, královské rodiny a ústavních činitelů. Nutno poctivě říci, že královský palác není „nic moc“ – strohá hranatá budova v barvě zašlé černé šedi, nepříliš vzhledem vzdálená českým panelákům. Prostě nejsou to Hradčany, ani královský palác třeba z Madridu nebo Buckinghamský, o Louvru ani nemluvě.

O bezpečnost obyvatel je alespoň opticky dobře postaráno. Policie je sice motorizována, ale podobně jako ve Španělsku, dopravní prostředek neslouží tomu, aby se policajti bezhlavě prohnal městem a tvářil se, že splnil hlídkovou povinnost. Většinou někde zaparkují a v širokém okruhu se pohybují, takže jsou stále na očích – pohled na policajta má vždy preventivní účinek.

Závěrem

Na poznání nějaké země je nesporně třeba více než jen tři dny. Krátkodobý turista těžko pozná „psychologii“ obyvatelstva, způsob jeho uvažování, všimnout si může jen některých vnějších projevů. Úcta k panovníkovi, nesmírná pracovitost, vyvinutá estetická „náтура“, ochrana památek i jakási uměřenost ve všem. Lze si dobře představit, že by se tu našinec docela dobře uchytil a s prostředím šzil. Nic se tu zřejmě nebere ani moc vážně, ani moc lehkově.

I když tu tedy věří v Boha na několikrátý způsob, pořád platí, že ten pán stvořil všechno kolem, ale Holandsko si Holanďané stvořili sami. Možná s božím požehnáním, ale určitě bez evropských dotací a bez zbytečných úředních a ekologických buzerací.

Tak ať se jim i nadále dobře daří!

Ve volném cyklu "Hloupý Honza na cestách" byly již navštíveny země:

*Turecko
Španělsko
Holandsko*

*Kontakty: cmuchalek@centrum.cz
hony-safra.eu
amaterska-galerie.eu*